

1.



NENECH JI ZEMŘÍT!

Nadšeně jsem mávala z okna helikoptéry Jolly Green Giant, když jsme se dostali k malému zarovnanému vršku – basketbalovému hřišti – v našem horském městečku na Filipínách. Balangaové se shromáždili pod námi, mávali nám a vykřikovali na nás. Nemohli se dočkat, až budou vykládat tuny cementu, skla a hřebíků, které jsme přivezli na stavbu nové nemocnice.

Vedle mě pobíhal od okna k oknu mladý doktor Robespierre Lim, mával a volal na lidi. Jeho sen se začínal naplňovat – nemocnice v Balangau. Teď mi ubude lékařské práce a budu se moci věnovat překladu Nového zákona.

Začali jsme přistávat. Zvláštní... nevypadalo to jako to pravé místo. Náhle kolem mého okna prolétly listy arekové palmy. Zalapala jsem po dechu. *Narazili jsme do stromu. Zřítíme se!* Později, když se mi vrátilo vědomí, slyšela jsem tlumené výkřiky. „Juami!“ To bylo mé jméno v jazyce Balangao. „Hoří! Hoří! Utíkej!“ S vypětím všech sil jsem se snažila vyprostit a uniknout z hořící helikoptéry. Mohla jsem ale pohnout pouze dvěma prsty u levé ruky. Vězela jsem tam jako zatlučený hřebík.

Začala jsem panikařit. *Mysli na něco, na cokoli. Jak můžu mít takhle zkroutěnou pravou ruku a přitom mít nos a ústa přikrytá dlaní?* Soustředila jsem se na tu nemožně překroucenou ruku a při každém nádechu jsem polykala cementový prach, abych si uvolnila dýchací cesty.

Šetři energii. Dýchej ten vzduch znovu a znovu. Jak dlouho to trvá, než člověk uhoří? Myšlenky přicházely s podivným odstupem.

Bože, já ještě nemohu zemřít!

Neměla jsem ponětí, co se děje kolem. Potom, co jsme se zřítily, piloti vyskákali ven a naskytl se jim hrozná podívaná. Z obrovské trhliny se řinulo palivo a ze zbytků rotoru šlehal plameny. Křičeli na Balangay, kteří strnule stáli poblíž vraku: „Utíkejte! Vybuchne to!“

Když ale Balangaové uslyšeli, že Doming, Dr. Lim a já jsme uvězněni uvnitř, rázem se otočili a popadli hliníkové nádoby na rýži, plastové kbelíky, umyvadla a cokoli, co ve spěchu mohli najít, a začali na hořící helikoptéru házet bláto s vodou z rýžových polí. Trvalo jen několik minut, než oheň uhasili.

Jediné, co jsem věděla, bylo, že nesmím panikařit. Hodnotila jsem svou situaci z lékařského hlediska. *Zlomeného nic nemám, ale hlavu mám těsně přitisknutou k jedné straně. Už jen centimetr a mám zlomený vaz. Jak dlouho ještě vystačím s pouhou hrstkou vzduchu? Bože, ať se neudusím! Musím ještě dokončit ten překlad.*

Někdo tam nade mnou je, uvědomila jsem si najednou. Vydala jsem ze sebe přidušený výkřik o pomoc. Balangaové říkají, že to zevnitř vraku znělo jako zamňoukání. Začali se horečně prohrabávat dovnitř, rukama odhazovali kusy roztržitého skla, rozbité bedny hřebíků, potrhane pytle cementu a trosky helikoptéry.

Někdo mě uchopil za nohy a snažil se mě dostat nahoru. Našli mě! Uvědomila jsem si, že ležím hlavou dolů. „Netahejte mě za nohy,“ zasípala jsem. „Potřebuju vzduch! Nemůžu dýchat!“

Někdo vytáhl pytel cementu, který mi ležel na hrudi, takže se ke mně dostal nějaký vzduch. Bylo to nádherné. Balangaové tahali dál a já jsem ten vzduch přímo hltala. Konečně jsem byla volná.

Vyděšení Balangaové mě donesli k blízkému stavení a položili mě do velké místnosti na hrubou dřevěnou podlahu. Krev z řezných ran na hlavě se smísila se silnou vrstvou cementu, který spočíval na mém těle. Krev je vyděsila.

Kdybych tak mohla popadnout dech a otevřít oči. Ostatní možná potřebují pomoc. Nevěděla jsem, že mám polámaná žebra a že mi selhala jedna plíce. Když jsem byla v bezvědomí, měla jsem otevřené oči a napadal mi do nich cement. Vápno mi poleptalo oční tkáň. Byl to pocit, jako kdyby mi oči hořely.

Pomalou jsem jim začala dávat instrukce a snažila jsem se, aby to znělo přesvědčivě. „Musíte mi vymýt oči. Vezměte džbán s vodou, přidržujte mi oči otevřené a lijte do nich vodu. Pořád dokola, nepřestávejte.“

Nemohla jsem však ani otočit hlavu, aby mohli začít s vymýváním. Nemohla jsem pohnout s nateklým krkem. „Chyťte mě za vlasy a otočte mi hlavu... začněte lít vodu...“

Bylo to, jako by mi někdo do očí sypal žhavé uhlíky. Chraplavým šepotem jsem stále vyžadovala, aby pokračovali. Když mi bolest doslova vzala dech, přestali. Nadechla jsem se a znovu naléhavě šeptala: „Dál, nepřestávejte lít vodu!“

Bože, nemůžu oslepnout. Nemohla bych dokončit ten překlad.

„To nevádí, že to bolí. Lijte dál!“

Jemně mi drželi oči otevřené a celé hodiny je vymývali. Byla to noc strašných muk.

Mezitím několik starších dětí běželo skoro hodinový závod dolů do vesnice Botac, aby tam oznámili, co se stalo. Šedovlasý Ama, kterého jsem adoptovala za svého otce, zrovna štípal dříví na oheň, když uslyšel křik: „Helikoptéra se zřítila! Doktor je mrtvý. Juami a Doming jsou zranění!“ Sekera v jeho ruce se zastavila ve vzduchu. Jeho nejstarší syn Doming a jeho americká dcera Juami jsou v helikoptéře? A zranění?

Ama upustil sekeru a vyběhl podél úzkých cestiček nahoru na hráz terasovitých rýžových polí. Vybíhal po příkrých kamenných stupních, které vyčnívaly ze zdi a křičel: „Bože, to, co se stalo Jóbovi, se teď stalo mně. Ztratil jsem všechny svoje děti za jednu jedinou noc!“ Kvůli tomu šoku zapomněl na svých dalších pět dětí.

Tekla, moje velmi blízká sestra, se tu zprávu dozvěděla ve stejnou chvíli. Seděla na podlaze ve svém domě s doškovou střešou a spolu s malými dětmi večerela. Jakmile to uslyšela, rychle sešplhala po krátkém bambusovém žebříku, nechala děti bez dozoru, misky s jídlem na podlaze a na cestě na horu předběhla Amu. Bosýma nohama drtila špínu a kamínky na cestě. Mysl jí zaplavily vzpomínky na nespočetná varování před překladem Písma. „Bůh tě potrestá, protože se dotýkáš nedotknutelného a znečišťuješ to, co je svaté. Bůh tě potrestá!“ Je to pravda? Skutečně znesvětili svaté Boží slovo?

Než Tekla překonala poslední stupeň, modlila se: „Svatý Bože, záleží na tvém rozhodnutí. Možná ti lidé mají pravdu a my jsme tvé slovo znesvětili, když jsme ho chtěli mít v našem obyčejném jazyce. Pokud je to tak, přijímáme tvůj trest a Juami zemře. Jestli to ale není pravda a ty chceš mít své slovo v našem jazyce, nenech ji umřít. Daruj jí život. Ale Bože, potřebuji znamení. Potřebuji vědět... Když zavolám „Juami!“ a ona mi odpoví ,Tek-

lo!“, budu vědět, že zůstane naživu.“

V místnosti bylo plno lidí. Sešli se u mě, aby mi dali poslední dar – svou přítomnost, když budu umírat. V tom rozruchu jsem zaslechla Teklu, jak vběhla dovnitř: „Juami! Juami!“

„Teklo, Teklo, to nic, to se spraví.“ Měla jsem slabý hlas, nemohla jsem se pořádně nadechnout.

Tekla se obrátila k plačícímu zástupu a řekla: „Bude žít! Bude žít!“

Nevěřili těm slovům. Dívali se na mě, přízračnou zakrvácenou hromadu cementu s groteskně vypoulenýma očima. „Nevidíš, že už je mrtvá? Zůstal jí jen dech.“

„Bůh ji nechá žít,“ nedala se odradit Tekla. „Uzdraví se. Vím to.“ Tekla se ujala vedení. „Řekni, co máme dělat. Prostě nám řekni, co máme dělat,“ naléhala na mě.

Bylo mi jasné, že přichází šok. „Přikrývky... kávu...“ Tekla někoho poslala pro přikrývky a spoustu silné horké kávy.

Proč nemůžu popadnout dech?

Tekla poslala několik dětí dolů do mého domu pro čisté oblečení. Musela ze mě odřezat těžké ztvrdlé šaty. Pak mě jemně umyla a tiše na mě mluvila. Neustále posílala ostatní pro čistou vodu, ručníky a další kávu. Další z mých přátel mi zašil rány na hlavě. Vůbec jsem to necítila. Necítila jsem ani zlomená žebra a pochroumanou klíční kost. Nic se nemohlo srovnávat s nesnesitelnou bolestí v mých očích.

Útržky tlumeného hovoru mě ujistily, že můj balangaoský bratr Doming i piloti a ostatní jsou v pořádku. Nikdo ale nemluvil o Robbiem. Bylo mi jasné, že je to s ním zlé. *Kdybych mu jen mohla pomoci.* K ránu ke mně přišel kněz a zlomeně mi řekl, že Robbieho udrželi při životě do půlnoci.

Bolest v očích pohltila můj zármutek. Vzpomněla jsem si, že mám doma nějakou anestetickou oční mast. Tekla pro ni někoho poslala.

Nepomohlo to.

Někdo přinesl lékařský kufřík, který patřil Robbiemu. Věděla jsem, že by tam měl být Demerol. V několika krátkých větách jsem s obrovským úsilím vysvětlila, jak mi mají dát injekci. Bolest ani nezakolísala, ale ten lék mě přinutil zvrátit horu cementu s kávou.

Noc byla dlouhá a bolest nepolevovala. Dělo se ale ještě něco. Balangaové zakoušeli něco nového. Během noci se ke mně jeden po druhém protláčili, vzali mě za ruku a modlili se. Nikdy na jejich modlitby nezapome-

nu: „Bože, nenech ji umřít. Kniha ještě není hotová. Nech ji žít, ta Kniha... ještě není celá.“

Celé měsíce jsem toužila po tom, aby se Balangaové posunuli od krátkých mechanických modliteb někam dál. Často jsem se probouzela uprostřed noci a usilovně prosila, aby je Bůh naučil se modlit. Před třemi měsíci jsem psala svým přátelům, aby se modlili:

„Věřící se musí naučit intenzivně se modlit. Musí porozumět tomu, že jejich vlastní síla je zbytečná, i když dělají „zbožné“ věci, a že skutečné je jen to, co v životech lidí udělá Bůh... Pokud po něčem opravdu toužím, tak po tom, aby Bůh z těchto lidí učinil lid efektivní a mocné modlitby.“

V zoufalství jsem Bohu řekla: „Je mi jedno, co budeš muset udělat, ale dej, ať se začnou modlit!“

Tu noc, když jsem tam ležela na podlaze víc mrtvá nežli živá, se Balangaové modlili. Opravdu se modlili. Jeden po druhém se modlili stejnou modlitbu: „Nenech ji zemřít, Kniha ještě není hotová.“

Tohle byla nejhorší a zároveň nejlepší noc mého života. Nejhorší bolest, jakou jsem kdy poznala, byla zastíněna okamžiky nepopsatelného úžasu nad jejich modlitbami. Jen Bůh mohl spojit takové extrémy.